

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ליל שמחת תורה, ה'תשל"ג

יוצא-לאור לשבת חול המועד סוכות, ה'תשי"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' ברוך בהרה"ח ר' צבי הירש ז"ל

נלביע כ"ף תשרי, ה'תשמ"ז

מרת שרה בהרה"ח אליהו ז"ל

נלביע י"ז שבט, ה'תשכ"ג

שיפרין

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות בנם וכלתם

הרה"ת ר' צבי הירש וזוגתו מרת גאלדא ומשפחתם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

שיפרין

ב

בי"ה, יז' מ"ח תשכ"ג
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי, שהוכפל בו כי טוב.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ ז"ע מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון מהשי"ת שיבשר טוב בכל האמור
בו,

ובפרט אשר ככתבו ראה כ"פ מחסדי השי"ת במוחש ובגלוי.

ומובן וגם פשוט שהוספה בלימוד נגלה וחסידות מוסיפה בברכת השי"ת,
ובפרט שנצטוינו להעלות בקדש.

וכיון שמזכיר שנכדו הוא של הרה"ח הר"ז זעזמער, אתענין לדעת [אם]
ישנם ת"י או במשפחה כתבי יד או רשימות מהני"ל, ובאם כן תוכנם עכ"פ
בכללות, בהני"ל נכלל ג"כ רשימות ע"ד דברי ימי חייו אם ממקור מוסמך הם,
ות"ח מראש על הכתיבה בפרטיות המתאימה בכל האמור.

בטח יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ
ישמור עליהם מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב

מוה' מנחם מענדל: חן טוב, נתניא.

מיום השלישי, שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

שנצטוינו להעלות בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

הרה"ח הר"ז זעזמער: מגדולי החסידים של כ"ק אדמו"ר הזקן וכ"ק אדמו"ר האמצעי. ראה
אודותיו סה"ש תש"ט ע' 314. וש"נ.

[אם] ישנם... כתבי יד או רשימות מהני"ל: ראה גם אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ה אגרת א'קפד
(ע' סה).

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שבת חול המועד סוכות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ליל
שמחת תורה ה'תשל"ג — הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב חה"ס, ה'תש"פ,

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר ז"ע,

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

בי"ה. ער"ה תשט"ז

ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ כו'

מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז אלול, בו כותב ע"ד מקור מחצבתו חסידי חב"ד בליטא, אשר עתה גוברת בו הנטי' לחזור לחב"ד.

נעם לי לקרות את זה, וכבר אמרו רז"ל זרוק חוטרא אאורא אעיקרי קאי, ובודאי מכיר הוא כמה מאנשי חב"ד במקומו, הוא ירושלים עיה"ק ת"ו, ובא עמהם בדברים, והם ייעצוהו בהנוגע ללימודה של תורת החסידות ובמה שהוא העיקר בהליכה בהדרכותי, וכמרז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה, ובטח לא ימנע הטוב מלהודיעני מהתקדמותו בזה, ויה"ר אשר חפץ ד', התקשרות בפנימיות התורה אילנא דחיי אשר בדורנו זה נתגלתה בתורת החסידות, בידו יצליח.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

אמרו רז"ל זרוק חוטרא אאורא אעיקרי קאי: ב"ר ספנ"ג. וראה "היום יום" א סיון. וכמרז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה: אבות פ"א מ"ז. חפץ ד' .. בידו יצליח: ע"פ ישעי' נג, יו"ד. אילנא דחיי: ראה זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

(כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין, ואח"כ הכריזו: כל אלו שעדיין לא עשו קידשו — יעשו קידוש עכשיו, וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר² שבשמח"ת צריך כל אחד לעשות קידוש בעצמו. והכרזה נוספת: כל אלו שאינם יכולים לעשות קידוש בעצמם, מצד הבריאות או מאיזה סיבה שתהי' — יעשה אחד קידוש ויוציא אותם י"ח.

א. עומדים אנו בלילה שבין שמע"צ ושמח"ת, שכולל ומחבר את שני הענינים דשמע"צ ושמח"ת.

ובהקדים — שאע"פ שבזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי' הי' רק יום אחד, אין הכוונה שזהו ענין אחד (שנחלק לשנים), אלא בעצם יש כאן שני ענינים (כדלקמן ס"ב). וכמדובר פעם בארוכה³ אודות הפתגם הידוע של אדמו"ר האמצעי בנוגע לבני א"י שהם מערבים שני ענינים כו' "בצטשווענע מיט פלייש" (מין ירק עם בשר); אלא שבזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי', הנה מצד קדושת א"י וביהמ"ק היו יכולים להמשיך את שני הענינים ביום אחד, משא"כ בזמן הזה יש צורך בשני ימים, כמבואר בדרושי חסידות⁵.

[ויש להעיר בתור מאמר המוסגר, שכאן רואים המדובר כמ"פ שגם בעניני נגלה דתורה יש צורך בביאור והסבר ע"פ פנימיות הענינים — כי: הענין של יום אחד או שני ימים יו"ט כפי שהוא ע"פ נגלה — אינו נוגע כלל לקדושת הארץ, אלא תלוי אם זה מקום ששלוחי ב"ד הגיעו לשם, שבו חוגגים יום אחד, או שזה מקום ששלוחי ב"ד לא הגיעו לשם, שבו חוגגים שני ימים, ועפ"ז, בא"י גופא, היכן שלא הי' מקום ישוב, ובמילא

(1) תחילה צוה לגבאי להכריז, וכיון שלא הכריז בדיוק, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: בשם הרב טלישבסקי: שא' שטילער! מ'איו מכריז ומודיע וכו' (כדלקמן בפנים).
(2) ראה שיחות ליל שמח"ת תש"ד; תש"ט בתחלתם (סה"ש תש"ד ריש ע' 32; תש"ט ע' 281). וראה גם שיחת ליל שמח"ת דאשתקד בתחלתה (תו"מ חס"ו ע' 84). וש"נ.

(3) שיחת יום שמח"ת תשי"ט ס"ו (תו"מ חכ"ד ע' 144 ואילך). ד"ה ביום השמע"צ דיום שמח"ת תשכ"ט פ"ו (תו"מ חנ"ד ע' 174). וש"נ.
(4) שיחת ליל שמע"צ תרצ"ט בתחלתה (סה"ש תרצ"ט ס"ע 302).
(5) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ג. מאמרי אדה"ז תקע"א ע' קסז ואילך. וש"נ.
(6) ראה גם

לא הגיעו השלוחים לשם, היו צריכים לחגוג שני ימים, ואילו בחו"ל, במקום קרוב לא"י שאליו הגיעו השלוחים, היו צריכים לחגוג יום אחד.⁷ אבל בפועל אין נוהגים כן, אלא בא"י חוגגים בכל מקום יום אחד, ובחו"ל חוגגים בכל מקום שני ימים. ולכן זקוקים לביאור ע"פ פנימיות הענינים, שמצד קדושת א"י יכולים להמשיך את שני הענינים ביום אחד.

ב. והענין בזה:

אע"פ שהיו"ט דשמח"ת הוא בעיקר יו"ט שני של שמע"צ, מצד ספיקא דיומא — הרי הם שני ימים שבכל אחד מהם יש ענין של שמחה לעצמו: שמיני-עצרת — המשך וסיום חג הסוכות שהוא סיום כל המועדים, ושמחת-תורה — השמחה על גמרה של תורה.⁸ וכמודגש גם בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹ בנוגע לברכת שהחיינו בשמח"ת, שברכה זו היא גם על התורה.

ומצד שני הענינים צריכה להיות שמחה גדולה:

מצד שמע"צ — שהוא המשך וסיום חג הסוכות, שנוסף על כללות הענין ד"מועדים לשמחה", נקרא "זמן שמחתנו", וכדאיתא במדרש¹⁰: "אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג .. אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת .. וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת",

ועד שהוא סיום כל המועדים — לא רק של חודש תשרי, אלא גם של כל השנה כולה (כולל גם חג הפסח וחג השבועות), כמרומו גם בכך שחג הסוכות נקרא "חג האסיף"¹¹, ע"ש "באספך מגרנך ומיקבך"¹², היינו, שאז אוספים את כל הענינים שצמחו במשך כל השנה, ומובן, שסיבת הענין בגשמיות כפשוטו היא בגלל שכן הוא ברוחניות הענינים [ולא להיפך ח"ו, שהרוחניות היא בגלל הגשמיות, שהרי הענינים הגשמיים נשתלשו מהענינים הרוחניים, כלשון רבינו הזקן בתניא¹³: "שנשתלשו מהן"], שאז אוספים את כל עניני המועדים של כל השנה כולה, שזהו "מגרנך", שקאי על חג הפסח, שבו מביאים העומר משעורים, ו"מיקבך", פירות האילן, שקאי על חג השבועות, שבו מביאים שתי הלחם מחטים, והרי עץ הדעת חטה הי'¹⁴, היינו שחטים נחשבים פרי האילן.

יא. נהוג בכל שנה שבשמח"ת הולכים לשמח יהודים שנמצאים במקומות רחוקים — ריחוק רק בגשמיות, אבל ברוחניות הענינים לא שייך לומר שיהודי נמצא במקום רחוק — להראות להם דוגמא חי' איך צריך להיות בשמחה, ועד שפועלים עליהם כל כך שנעשים בבחי' "טופח על להטפיח"¹⁴, שבשנה הבאה ישמחו הם יהודים נוספים.

ולכן, כל אלו שהשתתפו בזה והלכו — וגם אלו שבפועל לא הלכו, ואני הק' בתוכם — יאמרו ביחד לחיים, וינגנו ניגון שמח.

ועי"ז ימשיכו על כל השנה כולה הצלחה בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור, ועד ש"כל מעשיך יהיו לשמים שמים"¹⁵ ו"בכל דרכיך דעה"¹⁶.

* * *

יב. יש עוד ענין שמזכירים בכל שמח"ת¹⁷ — בנוגע להעברת הסדרה, שכשם שבכל ערב שבת יש להעביר את הסדרה שקורין ביום הש"ק, כך גם בשמע"צ צריך להעביר את הסדרה שקורין למחרת, ביום שמח"ת — פרשת ברכה.

ולא כמו אלו שכוללים ועושים זאת בהושענא רבה¹⁸ — שמנהג כזה שייך רק בארץ ישראל, ששם הושענא רבה הוא ערב שמח"ת, אבל בחו"ל יש לעשות זאת בשמע"צ.

ובכן: אלו שכבר העבירו את הסדרה — בודאי טוב, ואלו שעדיין לא העבירו את הסדרה — יעשו זאת עתה, בעת ההפסקה לעריכת ההקפות, כך שתהי' תועלת בהפסקה גם לצורך העברת הסדרה באופן היותר נעלה, כמובא בתוס'¹⁹ בשם רבינו הקדוש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להכריז אודות הסדר בנוגע להקפות, וכשסיים הכרזתו שע"ז יוכלו לרקוד בלב שמח, הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א (וצוה שיכריזו זאת): עם רגלים שמחות].

(74) לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב. (77) ראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ז בסופה (תו"מ חמ"ח ס"ע 156). וש"נ.
(75) אבות פ"ב מ"ב. (78) ראה נטעי גבריאל (להר"ג ציננער) הלי' חה"ס פע"ה סט"ו. וש"נ.
(76) משלי ג, ו. (79) ד"ה ישלים — ברכות ח, ב.

(7) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 99. וש"נ.
(8) טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.
(9) שיחת ליל שמח"ת תש"ט סוס"א
(סה"ש תש"ט ע' 281). וש"נ.
(10) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).
(11) תשא לד, כב.
(12) פ' ראה טז, יג.
(13) רפ"ג.
(14) ברכות מ, סע"א.

שמח"ת) קורין בתורה, כך, שההכנה והכניסה לשמח"ת היא ע"י הקריאה בתורה⁶³, ככל עניינו של יהודי שהם צריכים להיות מוארים ב"נר מצוה ותורה אור"⁶⁴, ע"י ההוראה בתורה שמאירה את דרכו בחיים לידע כיצד להתנהג בעולם שנברא בשביל התורה, שזוהי ההוראה ד"בראשית ברא אלקים" — "בשביל התורה שנקראת ראשית".

ולהעיר, שאע"פ שהקריאה דשמע"צ במנחה היא בפ' ברכה, שזוהי הפרשה שקורין למחרת, ביום שמח"ת (כמו בכל מנחת שבת שבו קורין התחלת הפרשה של השבוע הבא), הרי זה קשור גם עם הקריאה דפ' בראשית שקורין מיד לאח"ז, לפי ש"מתכיפין התחלה להשלמה"⁶⁵.

ובאמת הנה התוכן של פ' ברכה הוא כמו התוכן של פ' בראשית

— כי:

בפ' ברכה נאמר⁶⁶ "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן גוי", "שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה. . . ופתח לבני ישמעאל שיקבלוה, ולא רצו", כיון שהתורה היא למעלה לגמרי מהעולם, ורק בני"י קיבלו את התורה — "תוכו לרגליך ישא מדברותיך"⁶⁷,

ולכן שייכת התורה לכל אחד מישראל באופן של ירושה — "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"⁶⁸, והרי יורש יכול להיות גם תינוק בן יומו [אמנם רק כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו גוי"⁶⁹, אבל מיד ברגע שנולד שייכת כבר התורה אליו], וזהו הדיוק "מורשה קהלת יעקב", ולא "ישראל", כי השם יעקב ניתן מיד כשנולד, ועי"ז נמשכים כל הברכות — "ממגד שמים מטל וגו' וממגד גרש ירחים וגו'"⁷⁰, וכל שאר הברכות — "וזאת הברכה אשר ברך משה"⁷¹, משה רבינו שענינו תורה, לפי שמסר נפשו עלי' לכן נקראת על שמו⁷², כמ"ש⁷³ "זכרו תורת משה עבדי", שע"ז נמשכים כל הברכות הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים, עד לבני חיי ומזוני רויחי, כיון שכל עניני העולם נמשכים מהתורה.

* * *

63) ובהכרח לומר שמעלה זו ישנה גם בא"י, ששם נכנסים לשמח"ת (שהוא ביחד עם שמע"צ) מהור"ר שחל ביום ו'.
64) משלי ו, כג.
65) נוסח "מורשות" לחתן בראשית.
66) לג, ב ובפרש"י.
67) שם, ג ובפרש"י.
68) סוכה נא, א.ב.
69) סוכה מב, א. ועוד.
70) שם, יג"ד.
71) שם, א.
72) ראה שבת פט, א. שמו"ר פ"ל, ד, וש"נ.
73) מלאכי ג, כב.

ומצד שמח"ת — גמרה של תורה, שפועלת עליוי ושלמות בכל התורה, שהרי בכל פעם שלומדים עוד ענין בתורה, אין זה רק ענין נוסף, אלא על ידו ניתוסף שלמות בכל הענינים שלמדו לפני"ז, ומזה מובן, שבגמרה של תורה ניתוסף שלמות בכל התורה כולה.

ואכן רואים את גודל השמחה בשמח"ת, עוד יותר אפילו משמחת בית השואבה [כי, מ"ש בגמרא¹⁵ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", הכוונה בזה לאמיתת ענין השמחה, ולא שזוהי הגדולה ביותר], שהרי בשמחת בית השואבה הסדר הי' שחסידיים ואנשי מעשה כו' "הם שהיו מרקדין כו', אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע"¹⁶, משא"כ בשמח"ת משתתפים בשמחה כל בני"י, כולל גם (נשים ו)טף, כנהוג שגם הם מנשקים את הס"ת ונושאים דגלים כו', והיינו, שאין זה רק באופן ד"ליתן שכר למביאייהם"¹⁷, אלא הם משתתפים בעצמם בשמחה (ונוסף לזה ישנו גם השכר למביאייהם, שחינכו אותם על טהרת הקודש, והביאו אותם למעמד ומצב שישתתפו בשמחה דשמח"ת).

ובזה ניתוסף גם חיבור שני הענינים דשמע"צ ושמח"ת בלילה זה (שהרי ביום שמע"צ יש רק השמחה שמצד שמע"צ, וביום שמח"ת יש רק השמחה שמצד שמח"ת, ואילו בלילה זה ישנם שני הענינים ביחד) — שנוסף לכך שצריכה להיות שמחה גדולה יותר בגלל שישנם שני הענינים דשמע"צ ושמח"ת, ניתוסף בזה עליוי גדול יותר מצד חיבורם יחד, שאז מסייע כל ענין לחבירו — כמרומז גם בנגלה דתורה, בדברי הגמרא במסכת סוטה¹⁸: "טעונא דמדלי איניש לכתפי" (שהאדם עצמו מגביהו על כתיפו ואין אחר מסייעו) תילתא דטעוני' הוי" (אינו אלא שליש משאווי שנושא כשמטעינו אחר).

ושמחה זו ממשיכים על כל השנה כולה, ועל ידה מסירים את כל ההעלמות וההסתרים ופורצים את כל הגדרים¹⁹, ופועלים שתהי' שנה שבה יעמדו למעלה מכל הגדרים.

* * *

ג. מהחילוקים שבין ב' הענינים דשמע"צ ושמח"ת — ששמע"צ קשור עם ענינים גשמיים, ואילו שמח"ת קשור עם ענינים רוחניים:

15) סוכה נא, א"ב.
16) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ד.
17) עה"ת שלח יג, כג.
18) לד, סע"א (ובפרש"י). הובא בפרש"י.
19) חגיגה ג, סע"א. הובא בפרש"י עה"ת.
ע"ה"ת שלח יג, כג.
ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
וילך לא, יב.
ועוד.

ובהקדים כללות החילוק שבין תורה למצוות — שמצוות הם בעינינו גשמיים שבעולם דוקא, משא"כ תורה היא בעצם למעלה מהעולם, וכללות ענין לימוד התורה הוא באופן שיהודי עוסק בתורה מתוך התבודדות וללא שייכות לעניני העולם, כך, שברוחניות גופא הרי זה תכלית העילוי של הרוחניות, למעלה גם מכוונת המצוות או כוונת התפלה. ולכן, בגן-עדן לא שייך ענין המצוות, ואילו לימוד התורה שייך גם בג"ע (ואדרבה: עיקר עסק הנשמות בג"ע הוא בלימוד התורה)²⁰, כפי שמצינו גם בנגלה דתורה: "קא מיפלגי במתיבתא דרקייעא כו"²¹.

וזהו גם החילוק שבין שמע"צ לשמח"ת — שמח"ת קשור עם ענין התורה, שהיא למעלה מהעולם; ואילו שמע"צ שהוא המשך וסיום חג הסוכות קשור עם ענין המצוות — החל ממצות סוכה, שצ"ל בדברים גשמיים דוקא, כמו סכך הסוכה שצ"ל מ"פסולת גורן ויקב"²², ויש צורך בדפנות גשמיים כו',

ועד שגם המצוה דשמח"ת יו"ט קשורה עם ענינים גשמיים דוקא — "אין שמחה אלא בבשר"²³ (שעם היותו בשר שלמים, אין זה החלק שקרב על המזבח, אלא החלק שנאכל לבעלים), ו"אין שמחה אלא בייין"²³, בשר ויין גשמיים כפשוטם — עם היותה קשורה עם רגש שבלב (כפי שמבהיר רבינו הזקן שאלה זו²⁴).

ועאכו"כ שהענין ד"חג האסיף", "באספך מגרנך ומיקבך", קשור עם ענינים גשמיים דוקא — עבודת האדמה (חרישה וזריעה וכו'),

— ועד"ז בנוגע לכל המועדים (כאמור לעיל (ס"ב) ש"באספך מגרנך ומיקבך" קשור גם עם חג הפסח וחג השבועות), שכולם קשורים עם עבודת האדמה, וזהו א' הביאורים²⁵ לכך שנקראים בשם "מועדים", לא רק בגלל שקשורים עם זמן קבוע בשנה, חג הפסח בט"ו ניסן וחג הסוכות בט"ו תשרי, אלא בגלל שקשורים עם עונות (מועדי) השנה: חג הפסח בחודש האביב, חג הקציר וחג האסיף —

שזוהי דרגא הכי תחתונה בגשמיות גופא — לא כמו המצוות הקשורות עם סוג החי (כמו תפילין שנעשים מעור בהמה) או סוג הצומח (כמו ד' מינים), אלא דוקא סוג הדומם, ובזה גופא — לא אבנים טובות, שבהם לא יכול להיות ענין של צמיחה, אלא דוקא עפר, ולא עפר שיש

(20) ראה תניא פמ"א (נח, סע"א).
 (21) ב"מ פו, א.
 (22) סוכה יב, רע"א. וש"נ.
 (23) פסחים קט, א.
 (24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' קעא ואילך.
 (25)

"וברא עלמא"⁵⁵, ועד"ז אצל בני" — "עמך כולם צדיקים"⁵⁶, ש"דומין לבוראם"⁵⁷ — שתחילה צריך לילך "מבית הכנסת לבית המדרש"⁵⁸, לעסוק בלימוד התורה, ורק לאח"ז לצאת לעולם — "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁵⁹; אלא שלאחרי שישנה ההקדמה דלימוד התורה, אזי פועלת היציאה לעולם שיתוסף עוד יותר בהבנה והשגה בלימוד התורה.

ולאחרי שישנו לימוד התורה כפי שקשור עם העולם, אזי יכולים לבוא לדרגא של לימוד התורה לשמה, לשם התורה עצמה, באופן שאינו נוגע להלכה למעשה, שכן, הסדר בלימוד התורה הוא שתחילה צריך להיות הלימוד שלא לשמה, וכדברי הגמרא⁶⁰: "מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי קא עביד", לברר ולזכך את עצמו וגם את העולם, ורק לאח"ז מגיע ללימוד התורה לשמה.

ט. וזהו גם סדר הימים טובים — שמע"צ ואח"כ שמח"ת:

לכל לראש ישנו היו"ט דשמע"צ, שהוא הסיום של חג הסוכות — שענינו גמר עבודת הברורים, שבשביל זה היתה ירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, עד להתעסקות בעבודת האדמה, ועד לפסולת גורן ויקב, כדי לעשות מזה מצוה — סכך לסוכה, שענין זה הוא מצד דרגת התורה כפי שקשורה עם העולם.

ולאח"ז בא היו"ט דשמח"ת, שאז היא השמחה עם התורה עצמה כפי שהיא למעלה מהעולם לגמרי כו'.

וזהו הנתנית כח לענין ד"ויעקב הלך לדרכו"⁶¹ לעבוד עבודתו במשך כל ימי השנה שרובם הם ימות החול, שלא להתיירא מהעולם כו' — כיון שבאים משמח"ת שאז עומדים למעלה מהעולם, ובפרט שכבר עבר שמע"צ שבו נשלם הנסיון של העבודה בעולם⁶².

* * *

י. דובר כמ"פ אודות מעלת קביעות שנה זו לגבי שאר השנים, החל מיו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, וכן יום ראשון של חג הסוכות חל בשבת, וכן שמע"צ חל בשבת.

ומהמעלות שבזה — שבתפלת מנחה של שמע"צ (בסמיכות לליל

(55) זח"ב קסא, ריש ע"ב.
 (56) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
 (57) ב"ר פס"ז, ת. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.
 (58) ברכות בסופה. וש"נ.
 (59) שם לה, ב.
 (60) פסחים סח, סע"ב.
 (61) ויצא לב, ב.
 (62) חסר הסיום (המו"ז).

"שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו"⁴⁷, שגם זה חלק מהבריאה ש"בראשית ברא אלקים", כי, אע"פ שיכול להשאר בד' אמותיו ולתאר לעצמו כל ענינים אלו, הרי אינה דומה שמיעה לראי'⁴⁸.

וזהו גם מה שאמרו חז"ל⁴⁹ "הוי גולה למקום תורה", והיינו, שכל זמן שנשאר בד' אמותיו ואינו גולה ממקומו, אין אצלו ענין התורה לאמיתתו, ואדרבה: אילו הי' לומד תורה כדבעי למהוי, הי' הלימוד צריך לפעול אצלו זעזוע ("א טרייסל") להיות גולה ממקומו, וכל זמן שאינו גולה ממקומו, הרי זו הוכחה שלא למד תורה כדבעי.

וכללות הענין בזה — שה"בחינה" ללימוד התורה כדבעי היא כשהלימוד הוא באופן ששייך לעולם.

וזהו מעלת ההלכה שבתורה — שאין זה לימוד של סברות בעלמא, שיכולה להיות סברא לכאן וסברא לכאן,

— ועד שיכולה להיות אצלו סברא שאינה אפילו בגדר סברת המקשן, שהרי סברת המקשן היא גם חלק מהתורה⁵⁰, אבל יש אופן ש"מגלה פנים בתורה שלא כהלכה"⁵¹, והיינו, שאע"פ שזהו "פנים בתורה", הרי זה "שלא כהלכה", והיינו, לפי שלא למד תורה כדבעי, שהרי אילו הי' לומד תורה כדבעי, לא הי' מגיע למסקנא שהיא היפך התורה (א"כ הוא שוטה, שאז הוא פטור מכל המצוות, ואינו יכול להבין תורה כו') — אלא לימוד שנוגע להלכה כמעשה בפועל, שע"ז ניתוסף בהבנה והשגה שבתורה — שמכוין לאמיתית רצון העליון⁵².

וזהו גם מה שאמרו חז"ל⁵³ "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה", שנוסף על הפירוש הפשוט בזה, ישנו גם הפירוש⁵⁴ שהלימוד צריך להיות נוגע למעשה בפועל ("מלאכה"), שדוקא ע"ז ניתוסף בהלימוד, וזהו ה"בחינה" שהלימוד הוא כדבעי.

ח. וע"פ האמור שע"י העולם ניתוסף בתורה, נמצא, שבמובן מסויים העולם הוא בבחי' סיבה שפועלת שהמסובב בתורה יהי' באופן נעלה יותר.

אבל לאירך גיסא, מובן וגם פשוט שההתחלה היא (לא מהעולם, אלא) מהתורה, וכמו אצל הקב"ה, שתחילה "אסתכל באורייתא" ואח"כ

(47) אבות פ"ג מ"ב.

(48) ראה מכילתא יתרו יט, ט. ועוד.

(49) שם פ"ד מ"ד.

(50) ראה גם

(51) שם פ"ג מ"א.

(52) ראה המשך תרס"ו ע' שז ואילך.

(53) שם פ"ב מ"ב.

(54) ראה מד"ש על המשנה.

בו תוקף, אלא דוקא עפר (שעז"נ²⁶ "ונפשי כעפר לכל תהי'"), כעפר שהכל דשין עליו²⁷), שזוהי תכלית הירידה בסוג הדומם.

ונמצא, שענינו של שמע"צ — המשך וסיום חג הסוכות — קשור עם מעמד ומצב של ירידה למטה לעבוד בעבודת האדמה, והיינו, שנוסף לכך שנפשו האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"²⁸ ירדה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"²⁹, עליו לעסוק בעבודה פחותה כמו עבודת האדמה, ואעפ"כ אינו מתאונן להקב"ה על גודל הירידה, ואדרבה — עובד עבודתו באמונה באופן ש"מאמין בחי העולמים וזורע"³⁰, ומתוך שמחה — שמקשר את עבודת האדמה עם ימים טובים שהם "מועדים לשמחה", ושמח על שזכה להשלים את הכוונה העליונה בבירור המטה, ועד שאפילו מפסולת גורן ויקב — עושה מצוה לה'.

וזהו הזמן שיהודי מבקש ופועל אצל הקב"ה המשכת כל הברכות הקשורות עם עבודתו בענינים גשמיים במשך כל השנה כולה — בכל שש השנים שבהם עוסק בעבודת האדמה, עד בוא השנה השביעית שהיא "שבת לה"³¹.

ד. ולעומת זאת, בשמח"ת, עומד יהודי בתכלית העילוי — בהיותו קשור עם התורה שהיא למעלה לגמרי מהעולם.

וכמודגש בהתחלת התורה (שקורין בשמח"ת): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"³², "את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי"³³, ועד להמבואר בזהר³⁴ שבזה נכללים גם עשר ספירות (כולל גם עשר ספירות הגנוזות כפי שהם לפני הצמצום) — שכל זה הוא "בשביל התורה שנקראת ראשית"³⁵, שהיא למעלה לגמרי מהעולם. אמנם, למרות גודל מעלת התורה, הנה בכדי שיהודי ילמד תורה, אין צורך לברר את עצמו תחילה, להיטהר ולהתקדש כו', אלא בכל מעמד ומצב שנמצא יכול מיד לשבת וללמוד תורה.

והלימוד שלו הוא בהקדמת ברכת התורה — שהיא לא רק כמו ברכת הנהנין³⁶, אלא בכדי שידע גודל מעלת התורה שנגש ללמדה:

(26) ברכת "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).

(32) בראשית א, א.

(33) פרש"י שם, יד.

(34) ח"א לא, ב. רנו, ב (הובא ונת' בטה"מ תרנ"א ע' פט ואילך).

(27) עירובין נד, א.

(28) תניא רפ"ב.

(29) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

(30) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(31) תוד"ה אמונת — שבת לא, א

(32) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד (מירושלמי).

(33) הערה 141 (תוי"מ חס"ו ע' 122). וש"נ.

(34) בהר כה, ב. שם, ד.

לכל לראש — צריך לידע שזוהי "תורתו" של הקב"ה, ובאופן ש"נתן לנו את תורתו", היינו, שניתנה לו ע"י הקב"ה בעצמו; לא רק "לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף כו"³⁷, אלא אפילו לא ע"י משה רבינו, כי אם מהקב"ה בעצמו, שהרי אע"פ ש"משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו"³⁸, הנה לפנינו, בשעת מ"ת, הוצרך משה לירד³⁹ ולעמוד יחד עם כל בני ישראל לקבל את התורה מהקב"ה בעצמו, ש"נתן לנו" — לכל אחד מישראל, ובאופן ש"כל הנותן בעין יפה נותן"⁴⁰; וסיום הברכה: "נותן התורה", לשון הוה⁴¹, בכל יום מחדש.

ובנוגע לשאלה איך יכול בכלל לגשת ללמוד תורה, בה בשעה שמעלת התורה גדלה כל כך — הנה על זה אומרים בתחלת הברכה: "אשר בחר בנו מכל העמים", ומצד בחירתו של הקב"ה ביכלתו לקבל את התורה וללמדה כו'.

ה. אך עפ"י מתעוררת שאלה בנוגע לסדר הימים טובים דשמע"צ ושמח"ת:

הקדימה של שמע"צ לשמח"ת אינה ענין של מקרה ח"ו, אלא בודאי מורה הקדימה על החשיבות כו', וכמו שתדיר קודם וכיו"ב.

ולכאורה אינו מובן: מדוע נקבע שמע"צ לפני שמח"ת — הרי אצל בני העיקר הוא הרוחניות, וא"כ, יש להקדים תחילה את היו"ט דשמח"ת, שבו עומד יהודי בתכלית העילוי, בהיותו קשור עם התורה שלמעלה מהעולם לגמרי, ולמה נקבע תחילה היו"ט דשמע"צ, שבו עומד יהודי במעמד ומצב של ירידה להיות קשור עם עניני העולם, ועד לענינים התחתונים שבעולם!?

וכפי שיתבאר לקמן.

ו. ועכ"פ בנוגע לענינו — הנה כשיהודי מתבונן בגודל יוקר התורה, שהיא תורתו של הקב"ה, ותורה זו נתן הקב"ה לנו, אזי לא יהיו לו מניעות ועיכובים כלל על לימוד התורה, כיון ששום דבר אין לו ערך כלל לגבי מעלת התורה!

ובפשטות: כאשר נה"ב באה ומבלבלת אותו מלימוד התורה — צריך לומר לה: וכי יש דבר בעולם שיש לו איזה ערך לתורה? — הרי

(37) לשון חז"ל — בהגש"פ. (40) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"ג.
(38) אבות רפ"א. (41) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג,
(39) ראה פרד"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ג. א. ובכ"מ.

התורה למעלה באין ערוך מהעולם, אפילו אם יתנו לו ש"י עולמות, "שלוש מאות ועשרה עולמות"⁴², ואפילו עולמות הא"ס, וכאמור לעיל (ס"ד) שהתורה היא למעלה גם מעשר ספירות, כולל גם הדרגא הכי נעלית שבה שייך לדבר אודות ענין הספירות.

וענין זה מובן גם בשכל של נה"ב — שגם היא מבינה שאין שום דבר שיש לו איזה ערך לגבי הקב"ה, ואילו בנוגע לתורה, הרי היא "חמודה גנוזה שגנוזה לך כו"⁴³, והקב"ה בעצמו לומד תורה ומשתעשע בה, כמ"ש⁴⁴ "ראה" אצלו גו' שעשועים (ולא רק לעתים נדירות, אלא) יום יום.

והתבוננות זו תפעל אצלו שיוכל לכבוש את עצמו ואת העולם שמסביבו ע"י התורה, ומתוך שמחה גדולה.

ועי"ז יומשכו כל הברכות — החל משנת תורה, וכל שאר הברכות שכל אחת מהן מתחילה בא' מאותיות האל"ף ביי"ת, ועד לשנת גאולה.

* * *

ז. בנוגע לקדימה ואיחור — יש אופן שהקדימה מורה על מעלת וחשיבות הדבר הקודם לגבי הדבר המאוחר, אבל יש גם אופן של סיבה ומסובב, שאף שהסיבה היא חשובה ונעלית יותר מהמסובב, אין הכרח שתהי' קודמת למסובב, אלא יכולים לבוא שניהם בבת אחת (אבל גם אז חייבת הסיבה להיות קודם המסובב — עכ"פ בנוגע לפרט שהסיבה היא זו שפועלת את המסובב, ולולי הסיבה לא הי' יכול להיות המסובב, שמזה גופא מוכח שיש ענין בסיבה שאין במסובב, ובמילא מוכרחת הסיבה לבוא קודם המסובב).

ובנוגע לענינו:

אע"פ שהתורה היא למעלה לגמרי מהעולם — הנה היציאה לעולם מוסיפה בלימוד התורה.

ולדוגמא: כשיהודי לומד בתורה אודות בריאת העולם, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", הנה אם יסתפק רק בלימוד ענין הבריאה כפי שהוא בתורה, אין להשוות זאת לגבי מה שיתוסף אצלו כשיצא לעולם ויראה "מה רבו מעשיך ה'"⁴⁵ ו"מה גדלו מעשיך ה'"⁴⁶ [ועד"ז לאידך גיסא, שיוצא לעולם ורואה דברים מבהילים, כמו

(45) תהלים קד, כד.

(46) שם צב, ו.

(42) עוקצין בסופה.

(43) שבת פח, ב.

(44) משלי ח, ל.